

Beszámoló a 2024/2025. tanévről

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének oktatói a 2024/2025. tanévben az alábbiak voltak: dr. Tóth Valéria egyetemi tanár, dr. Dobi Edit, dr. Györffy Erzsébet, dr. Kis Tamás, dr. Rácz Anita és dr. Reszegi Katalin egyetemi docensek, dr. Fehér Krisztina és dr. Póczos Rita egyetemi adjunktusok és dr. Ballagó Júlia egyetemi tanársegéd. Dr. Fehér Krisztina állásán (aki 2023 augusztusa és 2026 júliusa közötti időtartamra továbbra is a Külgazdasági és Külügyminisztérium Vendégoktatói Ösztöndíját tölti a Cleveland State University-n, USA) egyetemi adjunktusként ebben a tanévben is dr. Kovács Éva dolgozott. Dr. Gacsályi-Bába Barbara 2025 júniusában vette át docensi kinevezését. A tanszék (a Finnugor Tanszékkel közös) könyvtárosának munkakörét dr. E. Nagy Katalin töltötte be. Az intézet titkára Kecskemétiné Legoza Eszter, ügyvivő-szakértője pedig Varga Imre volt. A szakmódszertani képzésbe óraadóként kapcsolódott be dr. Kovács Szilvia, a DE Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája tanára.

A doktori képzés a Tóth Valéria professzor által vezetett Nyelvtudományok Doktori Iskolában a Magyar és Finnugor Nyelvészeti Doktori Program keretében folyt Hoffmann István kutatóprofesszor irányításával. A magyar nyelvészeti alprogramot Tóth Valéria vezette. A doktori alprogram hallgatója a 2024/2025. tanévben az I. évfolyamon Biró-Vasas Brigitta, a III. évfolyamon Bugyi-Csibrány Lili volt, akik a gyermekük születése utáni passzív fél éveik után ismét aktív hallgatókként folytatták a doktori képzést. Ugyancsak III. évfolyamon vett részt a képzésben Kovács András.

Oktatóink közül Rácz Anita, 2025. júliusában a Magyar Tudományos Akadémián sikeresen megvédte a Helynévmintázatok a középkori Magyarország területén című akadémiai doktori értekezését, így elnyerte az MTA doktora címet.

A tanszék mellett működő HUN-REN-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport (korábbi neve: MTA-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport) a pályázati idő lejártával 2024. december 31-én befejezte működését. A záró évben a kutatócsoport vezetője Tóth Valéria, munkatársai pedig a következők voltak: Hoffmann István kutatóprofesszorként, Gacsályi-Bába Barbara, Juhász Péter, E. Nagy Katalin, Rácz Anita és Póczos Rita részfoglalkozású tudományos munkatársként dolgozott. Teljes állású tudományos munkatársak voltak:

Köteles-Szőke Melinda, Kovács Éva, aki 2024 augusztusától fizetés nélküli szabadságon volt, illetve Katona Csilla, aki ebben a tanévben gyermekgondozási szabadságát töltötte. Homoki-Mozga Evelin tudományos segédmunkatársként dolgozott. A kutatócsoport tagjai voltak még Kecskemétiné Legoza Eszter adminisztratív és Varga Imre informatikai munkatárs.

A tanszékhez kötődő Magyar Nemzeti Helynévtár Program (MNHP) munkatársainak állományában ebben a tanévben is történtek módosulások. A program vezetője kutatóprofesszori státusban továbbra is Hoffmann István volt, a program kutatóprofesszora, tudományos munkatársként vett részt a működésben Kocán Béla, Németh Dániel, Báর্থ János, Kenyhercz Róbert, Szilágyi-Varga Zsuzsa, akikhez ebben a munkakörben 2025 januárjától Katona Csilla és Köteles-Szőke Melinda csatlakozott. A program tudományos segédmunkatársként foglalkoztatta Herczeg-Szép Szilviát, Porció Veronikát, Vékony Vivient, illetve 2025 januárjától Homoki-Mozga Evelint. Hankusz Éva 2025 augusztusától gyermekgondozási szabadságát töltötte. Ügyvivő szakértői feladatkörben dolgozott a programban továbbra is Rasztovec Henrietta, Májer Ágnes és Wendl Dávid.

A tanszéken folyó kutatómunka eredményeként, a MNHP keretein belül megjelenő három sorozat darabjaként több kötet is napvilágot látott. A Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek című sorozat újabb kiadványai a füzetszámok sorrendjében a következők: Hankusz Éva–Kocán Béla–Szilágyi-Varga Zsuzsa: Halmi község helynevei, Hankusz Éva–Kocán Béla: Kökényesd község helynevei, E. Nagy Katalin–Tóth Valéria: Balmazújváros helynevei, Csepreginé Fehér Orsolya–E. Nagy Katalin: Egyek helynevei, E. Nagy Katalin: Hortobágy helynevei, Surányi Andrea–Vékony Vivien: Tiszacsege helynevei, Szép Szilvia: Újszentmargita helynevei. A Magyar Nemzeti Helynévtár címet viselő sorozat harmadik köteteként Hoffmann István–E. Nagy Katalin–Tóth Valéria szerkesztésében jelent meg A Balmazújvárosi járás helynevei című munka. A Pesty Frigyes 1864-es kéziratos helynévtárának kiadását megcélzó, Kis Tamás szerkesztette sorozat e tanévben megjelent három vármegyei kötete a következő: Liptó és Sáros, Komárom, Nógrád vármegye.

Ebben a tanévben látott napvilágot Ballagó Júlia monográfiája A műfajiság funkcionális pragmatikai vizsgálata receptes és könyvértékelő weboldalakon (Nyelvtudományi Értekezések 174. Budapest, Akadémiai Kiadó) címmel.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság Debreceni Csoportjának 2024. évi őszi felolvasó ülésein oktatóink közül Györffy Erzsébet és Tóth Valéria, a 2025. évi tavaszi felolvasó ülésen Póczos Rita előadása hangzott el.

A tanszék oktatói és a kutatócsoport tagjai ebben a tanévben is számos hazai és külföldi konferencián vettek részt előadással. A Magyar Tudományos Akadémia által megrendezett Magyar Tudomány Ünnepe 2024 című országos és

határon túli programsorozatának keretében, november 28-án került sor a Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program rendezvényére, amelynek Névtani kalandozások a Hortobágyon címet viselő első részében az MNHP öt munkatársa tartott előadást: Gacsályi-Bába Barbara: Nyelvjárási sajátosságok Polgár és környéke helynévanyagában, Györffy Erzsébet: Vízrajzi változások a Hortobágy területén a vizek névadási mintázatainak tükrében, E. Nagy Katalin: Elpusztult középkori települések a Hortobágyon, Reszegi Katalin: A Hortobágy halomnevei, Köteles-Szőke Melinda: Gondolatok a Hortobágy név eredetéről.

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából egy újabb, Idősíkok találkozása című rendezvényen 2024. november 25-én, Budapesten, a Humán Tudományok Kutatóházában Gacsályi-Bába Barbara a Hangtani nyelvjárási különbségek a korai ómagyar korban című előadásával szerepelt.

Ugyancsak A Magyar Tudomány Ünnepére szervezett program- és könyvbemutatót az MTA Debreceni Területi Bizottsága és a DE Magyar Nyelvtudományi Tanszéke 2024. november 28-án. A Névtani barangolások Hajdú-Biharban című eseményen az MNHP három munkatársa tartott előadást: Hoffmann István: A Magyar Nemzeti Helynévtár kutatási program, Rácz Anita: A Magyar Nemzeti Helynévtár mint digitális adatbázis, Tóth Valéria: A Magyar Nemzeti Helynévtár 1. A Hajdúnánási járás helynevei címmel.

A Magyar Tudományos Akadémia fennállásának 200 éves jubileumáról nagyszabású rendezvénysorozattal emlékezett meg. Tanszékünk tagjai ennek keretében több eseményen is előadással szerepeltek. 2025 májusában a partiumi tudományosság bemutatkozásának részeként hangzott el Rácz Anita: A Magyar Nemzeti Helynévtár Program és a partiumi helynévkutatások, illetve Köteles-Szőke Melinda–Szilágyi-Varga Zsuzsa: Online helynévstótarak Biharból című előadása. Ugyancsak az MTA 200. évfordulója tiszteletére rendezett programsorozat része volt a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya 2025 júniusában tartott bemutatkozása. Itt került sor a Nyelvek és népek a középkori Magyarországon című egész napos konferenciára, amelyen tanszékünk három munkatársa is szerepelt előadással: Hoffmann István: Helynévmintázatok etnikumtörténeti hátteréről, Rácz Anita: Népnevek és helynevek, Tóth Valéria: Nyelvek és etnikumok a 13. század elejének Kárpát-medencéjében – Anonymus Gesta Hungarorum című munkája alapján.

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karán 2024 októberében rendezett Alkalmazott Név kutatás 2024. című konferencián Gacsályi-Bába Barbara A helynévgyűjtés módszertani problémái többnyelvű települések esetében című témával egy kerekasztal-beszélgetés résztvevője volt, míg Reszegi Katalin Az ICOS (International Council of Onomastic Sciences) szerepe a névtudományban című előadását tartotta meg. 2025 áprilisában

a Scientia ac Educatio debreceni konferencián Reszegi Katalin Kenyhercz Róberttel közösen A tulajdonnevek előhívásának vizsgálata általános iskolás gyerekek körében című előadását mutatta be.

Az ELTE-n 2024. november 7–8. között megrendezett Grammatikai kutatások és alkalmazások elnevezésű konferencián Dobi Edit Az Anyanyelvtanítási műhely (ATM) szerepe a tanárszakos hallgatók és a gyakorlótanárok szakmai támogatásában című előadásával szerepelt, illetve ugyancsak e rendezvény keretében volt résztvevője egy kerekasztal-beszélgetésnek, amelynek témája a kutatóegyetemi grammatikaoktatás a magyartanárképzésben volt.

Hoffmann István 2025 áprilisában Budapesten, a Magyar Nyelvtudományi Társaság ülésén A helynevek területi jellemzőiről című előadásával köszöntötte a 70 éves Juhász Dezsőt, 2025 májusában pedig az MTA közgyűlésén Az Akadémia Magyar Nemzeti Helynévtár Programjáról: Mire jók a helynevek? című előadását tartotta meg.

A külföldi konferenciák közül Reszegi Katalin a 2025. április 7–10. között Prágában megrendezett 5th Czech Onomastic Conference keretében tartott plenáris előadást Polysemy and synonymy of proper names from a cognitive perspective címmel. Ballagó Júlia a Pannónia Ösztöndíjprogram támogatásával a 2025. június 16–18. között Madridban megrendezett a Fifth Cultural Linguistics International Conference (CLIC 2025) szimpóziumon vett részt a Cultural contextualization of Hungarian pop song lyrics című előadásával.

A 2024–25-ös tanév folyamán a Tanszék három munkatársa kapott díjat, elismerést. Dobi Edit 2025 márciusában a Debreceni Egyetem rektorának elismerő oklevelét, Tóth Valéria pedig 2025 júliusában a Bölcsészettudományi Kar dékánjának elismerő oklevelét vette át. E. Nagy Katalin Elpusztult középkori települések helynévbokrai a Hortobágyon című pályázatával elnyerte a 2024/2025. évi Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program fiatal oktatóknak, kutatóknak járó ösztöndíját.

E. Nagy Katalin a Kulturális és Innovációs Minisztérium Pannónia ösztöndíjának posztdoktori ösztöndíját elnyerve utazott 2025 májusában tudományos tapasztalatcsere céljával az olaszországi Cagliari egyetemére.

Tanszékünk oktató munkájának eredményességét hallgatóink sikerei is jelzik. Tallárom Réka Panna, negyedéves magyar–olasz szakos hallgatónk A kétnyelvű települések összevető névrendszertani elemzése című pályázatával kapta meg a 2024/2025. évi Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program mesterképzés kategóriájának a támogatását.

A 2025 áprilisában a Szegedi Egyetemen lezajlott 37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Humán Tudományi Szekciójában versenyző három hallgatónk kiváló eredménnyel szerepelt. A Pragmatika és alkalmazott nyelvészet konferenciatagozat I. helyezette Hajdú Tímea (V. évf. angol–magyar): Hogyan

érthetjük (félre) egymást? – Kommunikációs kihívások az online térben című dolgozatával (témavezető: Dobi Edit–Ballagó Júlia). A Névtani konferenciátagozat I. helyezettje Tallárom Réka Panna (IV. évf. magyar–olasz): Kétnyelvű települések helynévrendszerének összevető elemzése című dolgozatával (témavezető: Gacsályi-Bába Barbara). A Szociolingvisztika, dialektológia konferenciátagozat III. helyezettje pedig Borza Szabolcs (IV. évf. angol–magyar): A nyelvi diszkrimináció megjelenése írásbeli szövegek értékelésében című dolgozatával (témavezető: Györffy Erzsébet).

A 2024 márciusában alapított Anyanyelvtanítási Műhely (ATM) ebben a tanévben négy műhelytalálkozót szervezett, amelyek témái A játék és anyanyelvtanítás: A gamifikáció mint eszköz a magyarórán; Műelemzés a magyarórán; Diszes a diákom?; illetve A szövegértés fejlesztése voltak.

A 2024. szeptember 27-én megrendezett Kutatók éjszakája című országos tudománynépszerűsítő rendezvénysorozathoz tanszékünk E. Nagy Katalin Helynevek a Hortobágy mellékén című előadásával, és egy azt követő, az előadás témájához kapcsolódó játékos vetélkedővel kapcsolódott be.

2024 novemberében 80. születésnapja alkalmából kollégái és barátai körében köszöntöttük Szikszainé Nagy Irma nyugalmazott kollégánkat.

Munkatársaink közül a tudományos élet fontos színterén lépett előre Hoffmann István, akit 2025 májusában az MTA 199. közgyűlése a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választott. Székfoglaló előadását júniusban Névadók és névhasználók az Árpád-korban címmel tartotta meg.

A tanszékről további információk találhatóak a <https://mnytud.arts.unideb.hu> honlapon. A HUN-REN-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport tevékenységéről a <https://mnynk.unideb.hu/>, a Magyar Nemzeti Helynévtár Programról pedig a <https://mnhp.unideb.hu> címen lehet tájékozódni.

RÁCZ ANITA
ORCID: 0000-0002-9917-6625
Debreceni Egyetem
ranita@mnytud.arts.unideb.hu